

нять, не має суто юридичної характеристики. Воно було узятє з філософії, соціології, математики, фізики тощо. Але юридична мова має таку властивість: вона бере чужі поняття і наповнює їх своїм змістом, причому таким, який іноді майже втрачає зв'язок з первинним. Це відбулося і з поняттям "функція", коли воно включалося в юридичний понятійний апарат. У теорії держави і права функція означає напрямок, предмет діяльності того чи іншого політико-правового інституту, зміст цієї діяльності, її забезпечення. Саме у цьому сенсі йдеться про функції держави, уряду, права, міністерств, інших державних органів та громадських об'єднань. Відповідно, функція профспілки – це розглядувані в комплексі предмет та зміст її діяльності на певному напрямку та забезпечуючи таку діяльність засоби, способи і прийоми. Виходячи з цього, захисна функція профспілок – це основний напрямок діяльності профспілкових організацій, який виражає соціальне призначення останніх і спрямований на захист, охорону й реалізацію прав, свобод й законних інтересів працівників за допомогою нормативно визначених чи дозволених форм, способів, прийомів та засобів. Такий підхід до розуміння захисної функції профспілок дозволяє виокремити наступні основні властивості такої Вона: а) є зовнішнім проявом суті й змістовної діяльності профспілок; б) має цілеспрямований, уособлений та самостійний характер; в) є об'єктивно необхідною для захисту й реалізації правового статусу працівника; г) реалізується у певних формах, певними методами і способами, за допомогою певних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" // ВВР України. -1971. -№ 50. -Ст.397.
2. Трудове право: Учебник /Под ред. О.В. Смирнова. -М.: Проспект, 1977. -448 с.
3. Чанышева Г.И., Болотина Н.Б. Трудовое право Украины. -Х.: Одиссей, 1999. -480 с.

4. Москаленко Г.К. О функциях советских профсоюзов // Роль советских профсоюзов в регулировании трудовых отношений рабочих и служащих. -М.: Профиздат, 1972. -С.45-59.

5. Словарь иностранных слов. -М.: Рус. яз., 1983. -608с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка /Под ред. С.П. Обнореного. -М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, 1953. -848 с.

7. Опришко В.Ф. Народнохозяйственный комплекс: управление и право. -К.: Политиздат Украины, 1983. -321с.

8. Венедиктов В.С. Трудовое право Украины. -Х.: Консум, 2004. -304 с.

9. Кисилев И.Я. Трудовое право стран Запада на рубеже XXI века // Государство и право. -1996. -№ 2. -С.119-125.

10. Перцева О.Л. Дослідження функцій трудового права в умовах переходу до ринкової економіки: постановка проблеми // Актуальні проблеми науки трудового права в сучасних умовах ринкової економіки: Матеріали наук.-практ. конф.; м. Сімферополь, 19-20 травня 2003 р. /За ред. В.С.Венедиктова. -Х.: Вид-во НУВС, 2003. -С.223-224.

11. Щербина В.І. Охорона функція трудового права в умовах ринкових відносин // Там же -С.43-51.

12. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права: Монографія. -Львів: Видавничий центр Львів. національного ун-ту ім. І. Франка, 1999. -214 с.

13. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. -Х.: Консум, 1998. -480 с.

14. Цесарський Ф. Деякі проблеми реалізації захисної функції профспілок // Вісник Академії правових наук України. -2002. -№ 4. -С.186-191.

15. Курс российского трудового права: В 3-х т. -Т.1.: Общая часть /Под. ред. Е.П. Хохлова. -СПб.: СПИТМИО, 1996. -582 с.

Надійшла до редколегії 06.07.2004

НИКИФОРОВ В.Ю. ЗАЩИТНАЯ ФУНКЦИЯ ПРОФСОЮЗОВ В УКРАИНЕ

Представлен анализ содержательных характеристик защитной функции профсоюзов в государстве.

***

NIKIFOROV V.JU. PROTECTIVE FUNCTION OF TRADE UNIONS IN UKRAINE

The analysis of substantial characteristics of protective function of trade unions in the state is submitted.

УДК 342.37(477)

М.В. РАЗВАДОВСКАЯ

Національний університет внутрішніх справ

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВИ ФОРМИ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Розглянуто функціонування парламенту, наданий аналіз нормативно-правових джерел щодо організаційно-правових форм роботи Верховної Ради України.

Кваліфіковане управління діяльністю Верховної Ради України можливе тільки за умов добре організованої сис-

теми, відпрацьованих технологій та ідентичності інформаційного забезпечення. Головне завдання цього процесу

полягає в створенні цілісної, ефективної і гнучкої системи управління, послідовного реформування її принципів та методів, забезпечення переходу на сучасні технології вироблення, прийняття і реалізації управлінських рішень. Цей процес має за мету внесення необхідної упорядкованості; організацію ефективної діяльності; досягнення погодженості у роботі; координацію дій.

У Конституції України Верховній Раді присвячений розділ IV. Стаття 75 Конституції наголошує: "Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України" [1]. Це положення Конституційний Суд України (рішення від 17.10.2002 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України) тлумачить таким чином: "Положення статті 75 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статей 5, 76, 85 Конституції України треба розуміти так, що Верховна Рада України як орган державної влади є колегіальним органом, який складають чотириста п'ятдесят народних депутатів України" [2].

Одним з найскладніших, найтриваліших і найважчих етапів становлення парламентаризму майже в кожній країні є встановлення певної системи, порядку в роботі її парламенту. У зв'язку з цим першочергове значення для парламенту має його нормативно-правове визначення. В ст.1.0.1 Регламенту Верховної Ради України від 27.07.1994 р. зазначено: "Порядок діяльності Верховної Ради України, її органів та посадових осіб визначається Конституцією України, цим Регламентом, законами України про постійні комісії Верховної Ради України, статус народного депутата України, іншими законодавчими актами" [3]. Відповідно до цих правових актів основними організаційними (організаційно-правовими) формами роботи Верховної Ради є її *сесії* та *засідання*.

Як записано у Конституції, Верховна Рада працює сесійно (ст.82) [1]. Тлумачення Конституційного Суду України: "Положення статей 82, 84, 104 Конституції України стосовно юридичного змісту понять "сесія" та "засідання" Верховної Ради України і необхідної кількості присутніх на засіданні народних депутатів України треба розуміти так, що Верховна Рада України працює протягом певних періодів - сесій, на які вона збирається у конституційно визначені строки, як правило, двічі на рік.

Основною формою діяльності Верховної Ради України є пленарні засідання під час сесій, які є регулярними зібраннями народних депутатів України відповідного скликання у визначений час, у визначеному місці і які проводяться за встановленою процедурою. На пленарних засіданнях розглядаються питання, віднесені Конституцією України до повноважень Верховної Ради, і шляхом голосування народних депутатів приймаються рішення з цих питань" [4].

Сесії Верховної Ради поділяються на *чергові* та *позачергові*. Чергові сесії Верховної Ради починаються перших вівторків лютого і вересня. У зв'язку з такою чіткою визначеністю у Конституції чергові сесії не скликаються.

Позачергові сесії Верховної Ради із зазначенням порядку денного скликаються Головою Верховної Ради на

вимогу не менш як третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, або на вимогу Президента. Згідно з статтею 83 Конституції, у разі запровадження воєнного чи надзвичайного стану в Україні Верховна Рада збирається у дводенний термін без скликання. В разі закінчення строку повноважень Верховної Ради під час воєнного чи надзвичайного стану її повноваження тривають до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради, обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану [1].

Проекти законів, постанов та інші документи поширюються серед депутатів під час їх реєстрації. Порядок денний чергової сесії Верховної Ради затверджується на кожну чергову сесію. Цей документ включає, зазвичай, два розділи: до першого входять питання, повністю підготовлені до розгляду на пленарних засіданнях, до другого включені питання, підготовку та доопрацювання яких Верховна Рада доручає здійснити комітетам, тимчасовим комісіям чи відповідним органам або особам.

Рішення про зміну чи виключення питань із затвердженого порядку денного сесії приймається не менш, як за 2/3 голосів депутатів від конституційного складу Верховної Ради. У разі, коли із зазначеного питання є пропозиція погоджувальної ради депутатських фракцій (груп), рішення щодо неї приймається без обговорення більшістю голосів депутатів від конституційного складу.

Засідання Верховної Ради поділяються на *пленарні*, тобто - загальні, і *засідання* комітетів, комісій, тобто - *парламентських органів*.

Важливими суб'єктами парламентської діяльності є депутатські фракції та групи, які об'єднують народних депутатів за ознакою партійної належності або спільності політичних поглядів. Депутатські фракції та групи беруть активну участь у формуванні керівного складу Верховної Ради України (керівництва парламенту та комітетів), визначенні порядку денного засідань парламенту та вирішенні інших питань організації роботи єдиного законодавчого органу влади. Водночас, депутати у своїй діяльності формально не зв'язані рішеннями фракцій (груп), до яких вони належать. Однак, фактично, незгода народного депутата виконувати рішення фракції (групи) може, за рішенням відповідного депутатського об'єднання, мати наслідком виключення депутата з його складу.

Для здійснення організаційних, представницьких функцій, ведення засідань парламенту, підписання прийнятих Верховною Радою України актів остання обирає зі свого складу Голову. Голова парламенту має Першого заступника і заступника, які також обираються з числа народних депутатів України. Вони виконують функції Голови Верховної Ради України у разі його відсутності, а також здійснюють інші повноваження за його дорученням.

З метою сприяння організації попередньої підготовки та розгляду питань, які вносяться до Верховної Ради України, утворюється Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп), головною функцією якої є вироблення проектів планів роботи та порядку денного Верховної Ради України. Вона також повноважна вирішувати й інші питання організації роботи парламенту.

З метою ефективної організації роботи парламенту у його структурі діють спеціалізовані комітети. Сфери діяльності комітетів визначаються Верховною Радою України із врахуванням важливості тих чи інших питань державного, господарського та соціально-культурного будівництва. Щоправда, на відміну від європейських країн, в Україні перелік парламентських комітетів не збігається з переліком міністерств.

Комітети Верховної Ради України займаються підготовкою проектів законів та інших питань до розгляду у парламенті, здійснюють контроль за виконанням Конституції та законів України, вивчають, наскільки ефективно втілюються у життя законодавчі акти тощо.

З метою правового, наукового, організаційного, документального, інформаційного, кадрового, фінансово-господарського, матеріально-технічного, соціально-побутового та іншого забезпечення діяльності Верховної Ради України, народних депутатів України у її структурі діє апарат.

До складу апарату парламенту входять численні управління (наприклад, Головне науково-експертне, Головне юридичне управління, інформаційне, управління кадрів тощо) та відділи (наприклад, відділи контролю, зв'язків з органами правосуддя, з питань звернень громадян та інші), секретаріати керівництва Верховної Ради, комітетів, депутатських груп та фракцій парламенту та інші структурні підрозділи. Керівник апарату парламенту призначається і звільняється Верховною Радою України. Організовує роботу апарату Верховної Ради України Голова парламенту.

Як правило, засідання Верховної Ради відбуваються *відкрито*, тобто, висвітлюються пресою, радіо, телебаченням, таким чином реалізуючи принцип гласності. Рішення про проведення *закритого* засідання, за ст.84 Конституції, приймається більшістю від конституційного складу Верховної Ради. На закритому засіданні Верховної Ради мають право бути присутніми Президент України, члени Кабінету Міністрів України, інші особи, уповноважені від органів, що мають право законодавчої ініціативи, а також особи, присутність яких визначена Президією Верховної Ради необхідною для розгляду відповідного питання, наприкладі закритого засідання Верховна Рада приймає рішення щодо публікації, поширення протоколу, стенографічного бюлетеня та інших матеріалів цього засідання.

Основним видом засідань - і, тим самим, пріоритетною формою їх роботи, - є пленарні засідання. Рішення Верховної Ради приймаються виключно на її пленарних засіданнях шляхом голосування. До того ж голосування на засіданнях здійснюється народними депутатами особисто. "Положення частин другої, третьої статті 84 та статті 91 Конституції України щодо участі народних депутатів України у прийнятті Верховною Радою України рішень треба розуміти так, що коли за пропонуване рішення проголосувала визначена Конституцією України кількість народних депутатів України, воно вважається прийнятим незалежно від того, скільки народних депутатів України не брали участі у голосуванні. Неучасть певної кількості народних депутатів України у голосуванні не є складовою

процесу прийняття рішень Верховною Радою України"[1].

Засідання Верховної Ради проводяться згідно з розкладом засідань. Рішення, за винятком процедурних, приймаються лише з питань, які віднесено до порядку денного засідання, крім випадків, встановлених Регламентом Верховної Ради. У разі порушення цієї вимоги прийняте рішення є недійсним, і Голова Верховної Ради не має права підписувати відповідний акт.

Здійснення кожної з функцій Верховної Ради - законодавчої, установчої, контрольної та ін. - називається процедурою, або процесом; кожна з них має свій порядок здійснення та власні особливості. Оскільки пріоритетною функцією парламенту є саме законодавча, надамо її короткий огляд. Під час здійснення цієї функції парламент повинен дотримуватися чіткої визначеної у Конституції України та Регламенті Верховної Ради України процедури, інакше, прийняті закони, постанови та інші акти не матимуть юридичної сили.

Прямо подати до парламенту проект закону (право законодавчої ініціативи) мають Президент України, народні депутати України, Кабінет Міністрів України та Національний банк України. Таким чином, парламенти є рушійним фактором демократичного розвитку держав і гарантією проти диктатури. Організація влади на засадах парламентаризму надає можливість залучити до участі в управлінні державою найбільш підготовлених до цього представників народу. Парламенти діють від імені народу, виражають його волю та інтереси.

На відміну від органів виконавчої і судової влади, органи законодавчої влади приймають свої рішення відкрито, публічно. І хоча не можна не визнати, що й парламенти припускаються помилок, але ж безсумнівним є те, що без парламентів, без парламентаризму існування демократії неможливе. Тому питання сьогодні полягає не в доцільності парламентаризму, а в його вдосконаленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. // ВВР України. -1996. -№ 30.
2. Офіційний електронний сайт Конституційного суду України. -URL: <http://www.ccu.gov.ua/>.
3. Регламент Верховної Ради України від 27.07.1994 р. // ВВР України. -1994. -№ 35. -Ст.338.
4. Закон України "Про статус народного депутата України" від 3.06.1992 р. // ВВР України. -1993. -№ 3.
5. Закон України "Про відкликання народного депутата України" від 19.10.1995 р. // ВВР України. -1995. -№ 41.
6. Закон України "Про вибори народного депутата України" від 24.09.1997 р. // ВВР України. -1997. -№ 43.
7. Журавський В.С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми). -К.: Парламентське вид-во, 2002. -344с.
8. Конституційне право України: Підручник /За ред. В.Ф. Погорілка. -К.: Наукова думка, 1999 р. -736 с.

Надійшла до редколегії 03.09.2004

РАЗВАДОВСКАЯ М.В. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ФОРМЫ РАБОТЫ ВЕРХОВНОЙ РАДЫ УКРАИНЫ

Рассмотрено функционирование парламента, представлен анализ нормативно-правовых источников по организационно-правовым формам работы Верховной Рады Украины.

***

RAZVADOVSKAJA M.V. ORGANIZATIONAL-LEGAL FORMS OF WORK SUPREME OF UKRAINE

Functioning parliament is considered, the analysis of normative-legal sources under organizational-legal forms of work Supreme of Ukraine is submitted.

O.S. PEUC

канд. юрид. наук

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

УДК 351.83:343.224.1

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАЦІВНИКІВ

Розглянуті питання вдосконалення суспільно-трудова відносин в Україні щодо сутності та змісту диференціації правового регулювання праці неповнолітніх працівників.

У наш час наукою трудового права визнано, що в основі диференціації правового регулювання праці лежать об'єктивні і суб'єктивні чинники. До об'єктивних чинників відноситься диференціація правового регулювання праці з урахуванням галузі господарства, умов праці, територіального розташування підприємства, характеру зв'язку між працівником і підприємством. Суб'єктивні - пов'язані із суб'єктивними ознаками громадян, що вступають у трудові правовідносини. До них звичайно відносяться: стать, вік, стан здоров'я суб'єктів трудового права.

До цієї класифікації чинників і ознак, що лежать в основі диференціації, не вписуються правові норми, що регулюють працю деяких категорій молоді - випускників професійно-технічних навчальних закладів, молодих фахівців та інших. Застосування спеціальних правових норм, що регулюють їхню працю, не залежить від галузі господарства, умов праці, від їхніх індивідуальних здібностей.

Окремі питання диференціації правового регулювання трудової діяльності неповнолітніх працівників за умов ринкових відносин розглядаються у роботах багатьох вчених, зокрема В.С. Венедиктова, В.В. Жернакова, Л.І. Лазор, Ю.П. Орловського, О.С. Пашкова, П.Д. Пилипенка, О.І. Процевського, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишевої та ін.

Так, Ю.П. Орловський пише, що диференціація проводиться за ознакою надходження на роботу молоді після закінчення навчального закладу у плановому порядку і таким чином, суб'єктною диференціації можуть бути властиві їй інші ознаки, крім основних, до яких відносять стать, вік, стан здоров'я [1, с.56]. На думку З.Д. Григор'євої, розходження у регулюванні праці цих осіб більш правильно

називати соціальною диференціацією, тому що в основі цих розходжень лежать не об'єктивні і суб'єктивні чинники, а такі важливі соціальні чинники, як обов'язковість планового розподілу після закінчення відповідного навчального закладу і відпрацювання, адаптація і закріплення випускників на виробництві та ряд інших моментів. З.Д. Григор'єва вважає, що в основі диференціації правового регулювання праці лежать об'єктивні, суб'єктивні й соціальні чинники. На наш погляд, необхідно погодитися з думкою вченого, хоча на сьогодні плановий розподіл не носить обов'язкового характеру [2, с.28].

Не можна не погодитися й з думкою Є.О. Монастирського і Д.О. Карпенка, які відзначають, що суб'єктивні чинники диференційованого регулювання - це чинники, зв'язані із суб'єктивними ознаками громадян, що вступають у трудові правовідносини. До них звичайно відносяться: стать, вік, стан здоров'я суб'єктів трудового права. Автори висловлюють подібно З.Д. Григор'євій думку про те, що в основу диференціації не вписуються правові норми, які регулюють працю деяких категорій молоді, а саме: випускників професійно-технічних навчальних закладів, молодих фахівців і ряду інших [3, с.34; 4, с.28].

Ю.П. Орловський вважає, що відмінною рисою суб'єктивної диференціації є не об'єктивні чинники, що відносяться до конкретної особистості, а ознаки, властиві громадянам як суб'єктам трудового права. Необхідно погодитися з думкою автора про те, що стать, вік, стан здоров'я молодого громадянина є первинним чинником диференційованого регулювання. Однак, автор не враховує такої основної ознаки суб'єктивної диференціації, як